

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידיים בהוצאת "יפה נוף"

אין להצטער יותר מדי

ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה (כ, ט)

אספר לכם מעשה קטן, שאני הייתי עד לו:

בקר אחר, אשתו הצדקנית של רבי יהודה צדקה ע"ה חשה ברע. תקפו אותה כאבים עזים, אשר לא ידעה פשרם. הזמינו רופא, והוא בדק אותה ולא מצא כלום, אך המליץ שתלך לבית חולים למעקב. הלכה האשה הצדקנית לבית החולים, התישרה בכאביה, ושעות ספורות לאחר מכן נפטרה בפתאומיות. רבי יהודה צדקה היה שבור ורצוף. אבל קשה אפך אותו על אשת החיל, שטפלה בו במסירות וגדלה את בניו לתורה.

אני הייתי עוזר לו בעניינים שונים, ולמדתי אתו כל יום אחר הצהריים, וכך ראיתי את הדברים מקרוב, והרגשתי שכאבו עצום ונורא.

נודעו הדברים לרבי ישראל אבוחצירה, הבבא סאלי זצ"ל. אמר רבי ישראל: "תחכו עד שיעבר חדש ימים, כיון שבהלכה מובא, שאבל לא יצא מהעיר לנטיעה ארפה כמו טיול וכדומה, עד שיעברו שלשים יום מהפטירה. אחרי שלשים יום תקראו לו שיבוא אלי".

חלפו שלשים יום, וכבר נערכה האזכרה, ואז הזמין אותו רבי ישראל אבוחצירה אליו, והכין לכבודו סעדה גדולה. רבי יהודה היה רגיל למעט באכילה. "אפלו בשבת איני אוכל כל כך הרבה", אמר לרבי ישראל, אבל הבבא סאלי גזר עליו שיאכל, והביא לו מרק מיוחד ועופות. אחר כך מזג לו רבי ישראל עראק. רבי יהודה ועראק זה שני עולמות... רק היה מריח את העראק מרחוק, היה מתחיל להחנק ולהשתעל... הבבא סאלי צוה עליו שישתה, והבטיח לו שהוא לא ישתכר ולא יאנה לו כל רע. רבי יהודה עשה כפי שהורה לו רבי ישראל, על אף שהדבר לא היה קל עבורו. אחרי הסעדה התחיל הבבא סאלי לדבר על לבו. ספר לו רבי יהודה על הצער הגדול שממלא אותו על פטירת אשתו ועל הסבל שסבלה.

אמר לו הבבא סאלי: "אני אספר לך מה קרה אתי", וכך ספר לו:

היה זה בחודש אדר שנת תשל"ל, אחיו של הבבא סאלי - רבי יצחק אבוחצירה, בבא חאקי, שהיה רבה של רמלה, נסע עם כמה אנשים ברכב. נוהג היה רבי יצחק להסתובב מעיר לעיר בארץ כדי לזכות את הרבים, והיתה לו השפעה מאד גדולה על אנשים. באותו יום היה בדרך ללעשות שלום בית, וכיון שהיה באזור הדרום, הגיע אל אחיו לבקר אותו ובתיבות. עשה הבבא סאלי סעדה לכבודו, אכלו ושתו, ואחר כך אמר לו רבי ישראל: "השאר אצלי". אמר לו רבי יצחק, "יש לי ענין דחוף של שלום בית, ולכן אני צריך ללכת". שוב בקש ממנו רבי ישראל שישאר, אבל רבי יצחק אמר שהוא מכרח הוא לנסע, ואינו יכול להשאר. כך היה שלש פעמים.

כיון שראה רבי ישראל שדעתו נחושה, לזה אותו מעט ונפרדו לשלום. בדרך התנגש הרכב שבו נסעו במשאית ר"ל, ורבי יצחק וכל הפמליא שלו נהרגו. זו היתה מכה אנושה. רבי יצחק היה גאון עולם וצדיק מפלג, טוב לשמים וטוב לבריות, וכל הארץ הזדעזעה.

אמר רבי ישראל לרבי יהודה: "אני הייתי בצער גדול עליו, ובכיתי עליו יום וילילה בלי להפסיק, עד שעבר חדש, ואז הוא נגלה אלי בחלום, והיו פניו מאירות כמו החמה. הוא אמר לי: 'די לך בוכה, אתה הרעשת את כל העולמות. אם היית יודע באיזה תענוג אני נמצא, איזה עולם אני רואה - היית רוקד משמחה'.

אמרתי לו: 'אבל איזו מיתה זאת, לההרג בתאונת דרכים?! הן דמך

נשפך על הכביש..."

אמר לי רבי יצחק: 'אין לך עסק בנסתרות. כל הצער היה אולי חצי דקה, מיד אחרי זה באו מלאכים, ולקחו אותי לגני מרומים'. כך נחם רבי ישראל, הבבא סאלי, את רבי יהודה צדקה ע"ה.

מעשה מעין זה התרחש גם עם מו"ר אבי זצ"ל.

בהיותו כבן עשרים ושמונה, נפטר עליו אביו, שהיה צעיר לימים - רק בן חמשים ושמונה שנים. מו"ר אבי היה האח הגדול במשפחה. הוא דאג לכלם, והרגיש צער גדול ונורא עם פטירת אביו.

ספר לי אבי: 'בתקופה הראשונה אחרי הפטירה הייתי הולך כל יום לקברו ובוכה. הייתי ירא, שמא יש בידי עוון כלשהו, שבטעונו נפטר בגיל צעיר כל כך. הוא היה חסיד גדול, מתלמידיו של רבנו יוסף חיים, ולמרות הכל חששתי והצטערתי ביותר, שהרי אין צדיק בארץ אשר לא יחטא, ואין אנו יודעים דין שמים. הייתי הולך לקברו ובוכה בכי תמרורים, ואמרתי לו: 'מה מצבך שמה? אולי אתה זקוק למשניות לזכותך? אגא, תבוא ותודיע לי, אולי אוכל לעשות משהו לזכותך'.

ככה היה מו"ר אבי בוכה במשך חדש. אחרי חדש, סבו של מו"ר אבי, אביו של הנפטר - חכם יחזקאל ע"ה - בא אליו בחלום הלילה, ואמר לו: 'תפסיק לבוא על קברו של אביך ולהרעיש. הרעשת את כל גן עדן ואת כל החלקה בבית קברות... תהיה רגוע, אביך נמצא במקום גבוה וטוב'. זהו הענין של "לספד לשרה ולבכתה" - אנו מצטערים על פטירת הצדיקים, אנו כואבים את העדרם, וגם מצוים לספד להם כראוי, עם זאת, צריך לזכור שלצדיקים יש נחת רוח מרבה בשמים, ואין להצטער יותר מדי ולהפריע את מנוחתם.

(רבי בן ציון מוצפי שליט"א - דורש ציון)

ולא ידע כי חסר יבאנו

הפסוק במשל: "ולא ידע כי חסר יבאנו" נדרש על עפרון: "שחסרתו התורה וא". הדא הוא דכתיב: 'וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרון', עפרון כתיב חסר וא"ו.

נשאלת השאלה: וכי אכפת לו לעפרון שהורידו לו את האות ו' משמו? בגלל זה הוא לא ישן טוב בלילה?...

בספר "דרש מרדכי" באר זאת פלאי פלאים: אנו חנו שואלים את השאלה הזאת רק משום שאין לנו קצה של הבנה מה משמעותה של אות אחת בתורה הקדושה, כמה שנה הבנה ברשב"א, כמה שנה פסוק אחד בתהלים. הגמרא (קדושין לא ע"א) מספרת: "שאלו את רבי אליעזר: עד היכן כבוד אב ואם? אמר להם: צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון, ומא בן נתינה שמו. בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד בששים רבוא שכה... והיה מפתח מנח תחת מראשותיו של אביו, ולא צערו. לשנה האחרת נתן הקדוש ברוך הוא שכרו, שנולדה לו פרה אדמה בעדרו. נכנסו חכמי ישראל אצלו. אמר להם: יודע אני בכם, שאם אני מבקש מכם כל מומן שבעולם אתם נותנין לי, אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו מומן שהפסדתי בשביל כבוד אבא".

עד כאן הקפה א. נעבר להקפה ב:

הגמרא (שם, ע"ב) מביאה: "אמר רבי אבהו: כגון אבימי ברי קים מצות כבוד. חמשה בני סמכי הוה ליה לאבימי בניי אביו, וכי הוה אתא רבי אבהו קרי אבבא, רהיש ואזיל ופתח ליה, ואמר אין אין עד דמטאי התם. יומא חד אמר ליה: אשקנין מאי, אדאייתי

ליה נמנם. גחין קאי עליה עד דאיתער. איסתייעא מלתיה ודרש אבימי מזמור לאסף".
שנים, אפוא, קבלו שכר על מצות כבוד אב: דמא, הגוי, קבל ששים רבוא, שש מאות אלף דינרי זהב, ורבי אבימי זכה להבין פשט בפסוק!
עכשיו אנחנו יכולים להבין יותר, להרגיש יותר, כמה שוה וארט אחד של תורה!
פעמים רבות אנחנו שומעים בטוי בנסח: "התרוץ הזה שוה מיליונים". האמנם יש משהו שיהיה מוכן לתת עליו מיליון? אין זאת אלא משום שאין לנו את ההרגש הנכון כמה שוה באור אמתי בתורה. משום כך, כאמור, גם לא הרגשנו כל כך את חמרת הענש שקבל עפרון.
אבל עתה, שקבלנו קצת משג כמה שוה וארט של תורה, נוכל להבין את הענש שקבל עפרון: היתה יכולה להיות לו עוד אות בתורה הקדושה, והוא אבד אותה!
שני הגאונים, רבי משה שמואל שפירא ורבי חיים קרייזוורט, זכר צדיקים לברכה, נפגשו, והתפתח ביניהם הדו-שיח הבא:
"יש לי קשיה בשבילך ששוה מאה אלף דולר, שוה לך לשמע?"
"כן". והוא אמר לו את הקשיה...
"נו? היתה שוה את הכסף?"
"כן. קשיה טובה. היתה שוה".
"נו? אז תביא את הכסף?"
"יש לי עליה תרוץ ששוה מאתים אלף. אגיד לך אותו ותביא את העדף"...

(רבי שלמה לוונשטיין שליט"א - מתוק האור אברהם אבינו)

הידיה תקצר

עד כדי כך היתה האמונה בהשי"ת טבועה בדמו של אליעזר, שכשהגיע לתרון לחפש אשה ליצחק בן אדוניו, היה זה "לעת ערב לעת צאת השאבת" (בד, יא), די קרוב לשקיעה, ועם כל זאת הוא נעמד ומתפלל (שם, יב): "ויאמר ה' אלמי אדני אברהם הקרה נא לפני היום". פלא פלאות! הוא מבקש למצא את האשה עוד היום, לפני השקיעה! עוד אין הצעת שדוך, עוד אין כלום, והוא מבקש לגמר את הכל היום! אליעזר! על מה אתה מדבר בכלל? זה נשמע לך הגיוני? היכן למדת לבקש בקשות תמוהות כאלו?
התשובה: אליעזר היה ילדי בית של אברהם אבינו. בביתו של אברהם אבינו הכל התנהל בצורה כזאת. הוא ידע ש"חדל להיות לשירה ארח כנשים" ולא היה לה בכלל בית ולד. הוא ידע ש"אברהם ושרה זקנים באים בימים" ועל פי דרך השבע אין כל סכוי שיהיה להם ולד. אבל בבית זה מתחנכים ל"היפלא מה דבר", וכנגד כל הגיון הם זוכים לבן. הוא לא ראה פעם אחת את אברהם אבינו מתלונן במשך עשרות שנות עקרות שעברו עליו! הוא לא ראה רגע אחד שאברהם אבינו הפסיק לקרא בשם ה' למרות כל הסבל שבעקרות, למרות הפעמים שגלוקחה ממנו שרה, למרות כל סביבתו שאינה אוהבת לשמע על האמונה בה' שהוא מפיץ ומאימת על חיוו אם ימשיך להפיץ אותה!
אם כך, אין כל תמה לבקש: "הקרה נא לפני היום". הרי לא מבקשים כאן מראש הממשלה... מבקשים מהקב"ה! הקב"ה יכול גם היום. בכמה דקות הכל מתחיל ונגמר...

(רבי שלמה לוונשטיין שליט"א - מתוק האור אברהם אבינו)

ברכה מצילה ממות

לא אכל עד אם דברתי דברי (כה, לו)

לבן ובתואל שמו לפני אליעזר קערה ששם המות היה בתוכה. אומר "בעל הטורים" שכדי להציל מה אמר להם אליעזר: "לא אכל עד אם דברתי דברי", וכך אמר להם: "עבד אברהם אנכי, ונהגתי בביתו שלא לאכל עד שאדבר דברי - ברפת נשילת ידים וברפת המוציא. ובה חשב כי יצא וכו' וכו' היה לו, שבא המלאך והחזיר סם המות לצד בתואל ואכלו ומת".
ברכה מצילה ממות!
ספר לי הרב רוטנר ספור על יהודי חשוב בשם הרב רזו, שנוסע

הרבה לארגנטינה, ומוסר שם שעורי תורה. באחד השעורים הביא את דברי ה"באור הלכה" (בסימן סט), שהרופא שברכותיו יתקבלו הרבה יותר, שידאג שיענו אמן על ברכתיו.
אשה אחת שהאזינה לשעור, החליטה לאמץ את הדברים בביתה, וכל אימת שהיתה מברכת - היתה קוראת לכל הילדים שיענו אמן. היא לא היתה אוכלת אם הילדים לא היו בבית ולא היה מי שיענה אמן על ברכתה...

בעלה אמר לה: "תגידי לי, נפלת על הראש?" אך היא נותרה בשלה: "מה אכפת לך. אני מרויחה מצוה, וגם הילדים מרויחים מצוה"...
כעבור שנה, כשהגיע הרב פעם נוספת לאותו בית כנסת, נגש אליו בעלה של אותה אשה, ואמר לו: "כבוד הרב! הצלת את החיים שלי!" והוא החל לספר:

אנחנו גרים בשכונה שלצערנו הרב מסתובבים בה הרבה פושעים. אני גר בוילה שהיא כמו מבצר: יש חברת שמירה, אבטחה, מצלמות ואזעקות, שיימנעו מגנבים לפרץ לתוכה.

אין לי שמץ של משג איך הצליחו שני גנבים עם נשק שלוח, לפרץ ולהכנס לתוך הבית. אני לא הייתי בבית באותה שעה, ורק אשתי וילדי היו שם. בדיוק אז אשתי החזיקה כוס מים בידה, וקראה לילדים לענות אמן על ברכתה. הגנבים שאגו: "איפה הכסף", והיא בדיוק סימה את הברכה וכל הילדים ענו בקול רם: "אמן".

כששמעו הגנבים את האמן, תפסו רגלים וברחו... כנראה סברו שיש כאן איזושהי מלכדת... הם שואלים איפה הכסף? והאשה והילדים צועקים כל מיני מלים משונות, סיסמאות. כנראה שהם הכינו מראש איזושהו מארב מתכנן... וברחו מהבית כל עוד רוחם בהם.

כבוד הרב! הצלת את החיים של אשתי ושל ילדי! הצלת את כל הכסף שלי! ואני ברב טפשותי עוד בקשתי ממנה לחדל מהמנהג המברך הזה. המקור לזה הוא מפרשת השבוע. מניחים לפני אליעזר סם המות! מה יציל אותו? ברכה!

(רבי גואל אלקריף שליט"א - שש באמרתך)

בתחלה הסכימו לשלחה ולבסוף סרבו

ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך (כה, נה)

הנה בתחלה אמרו לבן ובתואל לאליעזר: "מה יצא הדבר... הנה רבקה לפניך קח ולך". מגיע הבקרה והם מתחרשים. הנערה תשאיר בביתם ימים או עשור, ורק אחר כך תלך עם אליעזר עבד אברהם.

מה קרה? מה גרם להם להתחרט?
אלא, שהם ראו כי "ויצא העבד כלי כסף וכלי זהב" ואותם נתן לרבקה, ואלו להם - לאחיה ולאמה - נתן "מגדנות" - הביא להם תפוזים מארץ ישראל...

ככה? לנו אתה נותן תפוזים? לא רוצים! כסף אנחנו רוצים!...
עוד אפשר לומר כאן מילתא דטעמא: יתכן מאד שמלכתחלה הם לא חשבו להרשות לאליעזר לקחת את רבקה. אם כך, מדוע אמרו "הנה רבקה לפניך קח ולך"?

התשובה היא: היתה להם קומבינציה, תכנון שלם... הם הרי יודעים שהכניסו בצלחתו של אליעזר סם המות. הוא גומר לדבר, כלם מתנשבים ליד השלחן לאכל ובצלחת של אליעזר יש סם המות...

יכולים אנו לתאר לעצמנו, שכל העינים היו מפנות אל אליעזר. כלם היו עסוקים במחשבה: "הנה, הוא אוכל, עוד מעט יתחיל לצרח מכאבי בטן, עוד מעט יגיע 'יושב בסתר'", והוא אוכל ואוכל...

פתאום, בעת שכלם מסתכלים על אליעזר נשמעות צעקות מראש השלחן. מה קרה? בתואל מתחיל להתפתל מכאבים, צרחות אימים. התברר שסם המות היה בצלחתו והוא מת!

בתחלה הם חשבו: מה אכפת לנו לומר לו: "קח ולך"? הרי בין כה וכה אליעזר ימות ואז רבקה תשא, ולא רק היא, גם הגמלים וכל הרכוש של אליעזר עבד אברהם - הכל יפל לידם. פתאום הם רואים שתכניתם נכשלה עקב תקלה בלתי צפויה... אם כך, תישב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך", אין מה למהר...

(רבי ראובן קרלנשטיין שליט"א)